

Een structureel veranderende samenleving: consequenties voor het onderwijs

De (informatie)technologische revolutie verandert de samenleving ingrijpend en structureel. In de laatste 25 jaar heeft de informatisering zo'n hoge vlucht genomen dat ze voor een belangrijk deel het leven, mn dat van jongeren, bepaalt. Vandaag de dag is informatie voor iedereen op elk moment en overal beschikbaar. In een samenleving met een overweldigend informatieaanbod en steeds minder traditioneel houvast, bijvoorbeeld in de vorm van een godsdienst, zijn mensen voor de waarden waarop ze zich baseren steeds meer op zichzelf en elkaar aangewezen. De manier van werken verandert en door verdergaande technologisering zullen veel banen verdwijnen, zeker niet alleen de routinematige. Ambachtelijk werk, werk dat is gebaseerd op selectie en combinatie van informatie en werk dat grotendeels drijft op de interactie tussen mensen zullen blijven bestaan, evenals werk dat minder scholing vereist. De genoemde veranderingen beïnvloeden nu al de samenleving waarin kinderen opgroeien, maar de invloed die ze hebben op de maatschappij waarvan zij als volwassenen deel zullen uitmaken, wordt alleen maar groter. Het is zaak onze leerlingen daar goed op voor te bereiden. Dat gebeurt thuis, maar ook op school en op andere plaatsen waar ze leren, zoals de kinderopvang, sportverenigingen en culturele instellingen. Overigens speelt daarbij ook de trend dat de grenzen tussen deze instituties, net als die tussen werk en vrije tijd, langzamerhand vager worden en meer in elkaar zullen gaan overlopen.

Het huidige onderwijs zal nog sterker op de geschetste veranderingen moeten inspelen. Op dit moment ligt de nadruk in het onderwijs op kennisoverdracht en worden voornamelijk cognitieve prestaties gewaardeerd. In de toekomst blijft kennisoverdracht belangrijk, maar zal die meer in balans moeten worden gebracht met de twee andere hoofddoelen van het onderwijs: persoonlijke ontwikkeling en voorbereiding op deelname aan de maatschappij. Leraren zullen hun leerlingen op een motiverende manier moeten uitdagen zich te ontwikkelen tot flexibele, verantwoordelijke en sociale burgers. Ook zullen ze hen moeten voorbereiden op een leven waarin ze permanent zullen blijven leren. De maatschappelijke veranderingen vragen daarom. Uit deze visie op de samenleving volgt een aantal belangrijke speerpunten voor ons onderwijs.

Onderwijs prikkelt creativiteit en nieuwsgierigheid, leerlingen leren zich blijvend te ontwikkelen

De globaliserende maatschappij brengt vraagstukken met zich mee op het terrein van bijvoorbeeld migratie en duurzaamheid. Die vragen om innovatieve oplossingen uit verschillende vakgebieden. Het is belangrijk dat leerlingen leren hoe ze nieuwe informatie tot zich kunnen nemen en hoe ze die in wisselende situaties kunnen toepassen. Dat is van belang in een wereld met steeds sterkere internationale concurrentie. De vaardigheden die leerlingen daarvoor nodig hebben, leren ze voor een belangrijk gedeelte op school. Onderwijs dat de creativiteit en de nieuwsgierigheid van leerlingen prikkelt, helpt toekomstige burgers binnen en buiten bestaande kaders te leren denken en werken.

Onderwijs leert leerlingen omgaan met vrijheid en verantwoordelijkheid en over de grenzen heen te kijken

De culturele diversiteit in de samenleving wordt steeds groter. Tegelijk is sprake van individualisering: burgers ontlenen hun identiteit steeds minder aan hun godsdienst. Op welke waarden baseren ze hun doen en denken? Ons onderwijs besteedt niet alleen aandacht aan de waarden van de Nederlandse samenleving en het voortbestaan van de rechtsstaat. Het brengt leerlingen ook sociale vaardigheden bij, evenals kennis van en begrip voor andere culturen. In het toekomstige onderwijs ligt de nadruk meer dan nu op leren deelnemen aan de democratische samenleving en respect voor elkaar hebben.

Onderwijs biedt leerlingen de kansen van de digitale wereld te benutten

Toekomstgericht onderwijs maakt leerlingen digitaal vaardig en 'mediawijs'. Dat is nodig, want ze leven in een wereld waarin nieuwe technologieën en digitale informatie van grote invloed zijn op

het persoonlijke en werkende leven van iedereen. Hoe kun je nieuwe technologische diensten en producten het beste benutten? Hoe kun je digitale informatie duiden en verwerken? En hoe ga je goed om met (digitale) media en beelden? Het is van belang leerlingen samen met leraren op zoek te laten gaan naar de antwoorden op dergelijke vragen.

Het onderwijs biedt maatwerk en is relevant

Het onderwijs dat we willen bieden stimuleert leerlingen vragen te stellen en zich verder te ontplooien. Het onderwijs heeft daarin een belangrijke emanciperende functie: voor een deel van de kinderen is de school de enige plaats waar ze gericht de kwaliteiten kunnen ontwikkelen die nodig zijn om deel te kunnen nemen aan de toekomstige maatschappij. Het onderwijs moet kinderen prikkelen om hun capaciteiten niet alleen cognitief in te zetten, maar ook creatief en fysiek. Leraren helpen leerlingen – in aanvulling op wat ze thuis en in hun vrije tijd al doen – te ontdekken waar ze goed in zijn en wat ze leuk vinden. Een motiverende leerinhoud en omgeving is van essentieel belang om leerlingen tot zelfontwikkeling aan te zetten.

De kern van ons onderwijs

Bovenstaande geeft richting aan de kern waar het in ons onderwijs en in onze school om draait nl;

- werken aan persoonlijke ontwikkeling (zowel leerling als leerkracht)
- een vaste kern van basiskennis en -vaardigheden leren,
- die kennis en vaardigheden verdiepen of verbreden op basis van eigen mogelijkheden en interesses,
- vakoverstijgend leren, denken en werken

Persoonlijke ontwikkeling als centraal uitgangspunt voor het onderwijs

Persoonlijke kwaliteiten zijn en worden steeds belangrijker, zowel privé als op het werk. We beschouwen onze school – in het verlengde van wat kinderen en jongeren thuis en buiten school leren – als een oefenplaats om die kwaliteiten te ontwikkelen. De school helpt ze te ontdekken wie ze zijn, wat ze belangrijk vinden en hoe ze zich tot anderen verhouden. Leerlingen leren zelfstandig keuzes maken, waarbij ze rekening houden met anderen en hun omgeving. Ze worden weerbaar, krijgen zelfvertrouwen en leren dat het plezierig is om samen met anderen tot een mooi resultaat te komen. De school stimuleert de nieuwsgierigheid en de creativiteit van leerlingen en leert ze ondernemend en flexibel te zijn.

Een kern van basiskennis en –vaardigheden leren

Om deel te kunnen nemen aan de samenleving heeft iedere leerling een basis aan kennis en vaardigheden nodig. Die basis verschaft hem of haar de benodigde kennis van de wereld. Daarom blijven bij ons taal en rekenen van groot belang. Daarnaast dienen ook Engels en digitale vaardigheden een plek in de basis te krijgen. Voor burgerschap moet wat ons betreft ook een ruimere plaats vrijgemaakt worden.

Taalvaardigheid en rekenvaardigheid

Het aanleren van taal en rekenen (inclusief wiskunde) blijft ook in de toekomst van groot belang. Wel zal het accent meer gericht zijn op de praktische toepassingen ervan. Leerlingen leren bijvoorbeeld een sollicitatiebrief schrijven, met geld omgaan en grafieken begrijpen. Als het gaat om taalvaardigheid, zijn creatief schrijven, presenteren en met plezier lezen belangrijk. Rekenen en wiskunde bieden leerlingen een basis om logisch te redeneren en om te gaan met getallen, verhoudingen en basale statistiek. Engels is onmisbaar om toegang te krijgen tot de wereld.

Digitale vaardigheid

Leerlingen groeien op in een digitaal tijdperk en maken gemakkelijk gebruik van nieuwe (sociale) media. Daarmee spreekt het niet vanzelf dat ze weten hoe ze informatie van internet het beste kunnen verzamelen en duiden. Ook overzien ze niet altijd de gevaren en de marketingtechnieken van de online wereld. We vinden het van groot belang dat leerlingen kennis hebben van nieuwe technologieën en weten hoe ze die kunnen inzetten. Daarom horen digitale vaardigheden thuis in de vaste kern van het onderwijs. Het gaat daarbij om mediawijsheid en het vinden, verwerken en

creëren van digitale informatie (tekst en beeld), maar ook om het kunnen toepassen van technologieën om antwoorden op vragen te krijgen (zogenoemd computational thinking).

Maatschappelijke en sociale vaardigheid

Burgerschap moet een prominentere positie in de kern van ons onderwijs krijgen. Dat betekent meer aandacht voor sociale vaardigheden, vooral het tonen van respect voor anderen. Daarnaast dient het onderwijs leerlingen meer kennis van de rechtsstaat, democratische waarden en mensenrechten bij te brengen. Ze krijgen een beeld van de werking van de samenleving in hun wijk, land en in de wereld. Ook krijgen ze inzicht in de manieren waarop ze daaraan kunnen bijdragen. In een cultureel diverse samenleving, waarin het belang van traditionele verbanden is teruggedrongen, is het nodig dat het onderwijs daar meer aandacht aan besteedt.

Kennis van de wereld

Ons onderwijs biedt leerlingen een vaste kern van essentiële kennis over de 'wereld'. Hierbij maken we onderscheid in een drietal domeinen: natuur & technologie, mens & maatschappij en taal & cultuur. De domeinen zijn – naast de bovenstaande kennis en vaardigheden – het uitgangspunt om te beschrijven wat leerlingen in de kern moeten leren. Voor de ontwikkeling van het leervermogen is het belangrijk dat leerlingen de kennis over de domeinen op een diepgaande manier krijgen aangeleerd: niet van alles een beetje, maar meer van minder. Dit laat zich vertalen in thema's als:

- Energie: waarom werkt iets? (natuurkunde, scheikunde, techniek)
- Groei en leven: wat is leven en hoe ontwikkelt iets? (biologie, natuurkunde, aardrijkskunde)
- Macht en regels: wie is de baas? (geschiedenis, staatinrichting, soc wetenschappen, economie)
- Wereldburgerschap: waar hoor ik thuis, waar kom ik vandaan? Verbinding met de wereld? (geschiedenis, aardrijkskunde, staatsinrichting)
- Communicatie: hoe druk ik mij uit in eigen of andere taal? Hoe selecteer ik relevante informatie? Hoe maak ik gebruik van media?
- Tijd en ruimte: Hoe groot is de aarde? (aardrijkskunde, geschiedenis, sterrenkunde, wiskunde, biologie, filosofie)
- Grote ideeën: Wat zijn ideeën die de wereld veranderen? (geschiedenis, wetenschap, religie)

Niet alleen toetsen wat meetbaar is, ook wat 'merkbaar' is

Bij een andere balans in de hoofddoelen van het onderwijs past volgens ons ook een andere manier van toetsen en evalueren. Toetsen dienen meer afgestemd te worden op de kenmerken van het toekomstige onderwijs. Maar soms zijn vaardigheden alleen 'merkbaar' in plaats van meetbaar, bijvoorbeeld als het gaat om de ervaringen die leerlingen hebben opgedaan, de betrokkenheid en de verantwoordelijkheid die ze hebben getoond en het zelfvertrouwen dat ze hebben ontwikkeld. Dergelijke kwaliteiten moeten op een andere manier worden beoordeeld en gewaardeerd, ook in het toezicht op het onderwijs. Indien we nieuw onderwijs blijven meten met oude maatstaven dan ontstaat slechts verwarring en onduidelijkheid. Wat ons betreft zou het afschaffen van de centrale eindtoets basisonderwijs – als instrument om de school op af te rekenen- als eerste moeten verdwijnen of een andere functie moeten dienen.